

Ernest Hemingway - Stařec a moře

Úryvek

"Pohnul jsem s ní," řekl si stařec nahlas. "Přece jsem s ní pohnul!" Pocítil opět nával mdloby, ale visel na obrovské rybě, co měl síly. Pohnul jsem s ní, opakoval si v duchu. Možná, že teď ji převrátím. Táhněte, ruce! Držte, nohy! Hlavo, vydrž! Udělej mi to kvůli! Nikdy jsi mě nezklamala. Tentokrát ji převrátím na bok! Když však sebral všechny síly, opřel se do toho o hodně dřív, než ryba proplula kolem člunu, a táhl, div mu svaly nepraskly, ryba se dala o něco strhnout, ale pak vyrovнала a plula pryč. "Rybo," oslovil ji stařec. "Rybo, vždyť stejně umřeš. Musíš přitom zabít i mne?" Takhle nic nedokážu, napadlo ho. Měl v ústech příliš vyschlo, aby promluvil nahlas, ale pro vodu teď nemohl sáhnout. Musím ji dostat po bok loďky tentokrát, umiňoval si v duchu. Moc už těch obrátek nevydržím. Ale vydržíš! okřikl sám sebe. Vydržíš to do nekonečna.

Analýza uměleckého textu

• zasazení výňatku do kontextu díla

- 2. polovina knihy i lovu, už je unavený po dlouhém držení obrovské ryby na provaze, těsně před tím, než ji konečně zabije harpunou

• téma a motiv

- **téma:** síla lidské vůle a odhodlání (i přes obrovské vyčerpání a stárí se Santiago nevzdává a bojuje s rybou do posledních sil); nekonečný boj člověka s přírodou - příroda je vždy silnější a nelze ji ovládnout, ale člověk je na ní závislý; smysl života (smyslem není zisk, ale snaha dosáhnout nějakého cíle)

* „Člověka je možno zničit, ale ne porazit.“

- **motiv:** lov (Hemingwayova láska k lovu), kontrast - stárí a únava *x* mládí a síla, příroda

• časoprostor

- vesnice na Kubě nedaleko Havany ve 40. letech 20. století - reálný svět na konkrétním místě
 - * napsal to v 50. letech po několika letech strávených na Kubě, kde se věnoval i rybařině - to prostředí mu bylo blízké, i trochu zkušenost
 - * tři dny rybaření na moři - je sám a kolem něj je široko daleko jen voda - člověk je bezmocný oproti přírodě

• kompoziční výstavba

- není členěno na kapitoly, je to jeden souvislý text, pouze odstavce
- chronologické vyprávění, jedna nepřerušovaná příběhová linie - sledujeme pouze dění kolem Santiaga

• literární žánr a druh

- **druh:** epika (s lyrickými prvky), próza
- **žánr:** novela, lyrická novela

• vypravěč

- nadosobní vševědoucí vypravěč, nedává vlastní názor na děj a jednání postav
- er-forma

• postava

- rybář Santiago - hlavní, fiktivní, přirozená postava, spíše statická - starý rybář, který už má 84 dní smůlu a nechytí žádnou větší rybu, kvůli tomu ho musel opustit chlapec, který byl jeho přítelem a kterého naučil rybařit; 85. den se mu podaří chytit obrovskou rybu a 2 dny a 2 noci s ní svádí nerovný souboj, velmi vytrvalý se silnou vůlí - i přes obrovské vyčerpání nakonec rybu zabije, smůla ho bohužel neopouští a celou rybu mu sežerou žraloci a vrací se do vesnice pouze s její kostrou; ani to ho ale nezlomí a plánuje další lov s chlapcem

* Hemingway tvrdí, že nemá předlohu, ale někteří v něm vidí jeho přítele rybáře z Kuby Gregorio Fuentes

- chlapec Manoli - vedlejší, fiktivní, přirozená, statická postava - mladý, má rád Santiaga, naučil ho rybařit, povídají si spolu o baseballu - symbolizuje mezigenerační souznění

• vyprávěcí způsoby

- er-forma

• typy promluv

- přímá (někdy nevlastní - *"Možná, že teď ji převrátím. Táhněte, ruce! Držte, nohy! Hlavo, vydrž! Udělej mi to kvůli! Nikdy jsi mě nezklamala. Tentokrát ji převrátím na bok!"*) i nepřímá řeč - časté vnitřní monology a promluvy k sobě samému

• jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

- spisovný jazyk
- ponechány některé španělské výrazy - lepší navození prostředí
- krátké strohé věty, krátká slova
- metoda ledovce - psaný text je pouze malá část (1/8) významu celého díla, snaží se co nejméně slovy vystihnout co nejvíce významu

• tropy a figury a jejich funkce ve výňatku

- jazyk je strohý, ne moc tropů ani figur
- křesťanské symboly - stigmata na rukách od provazu, provaz jako kříž (nejdou v ukázce)
- metafora - visel na obrovské rybě
- hyperbola - táhl div mu svaly nepraskly

Literárně historický kontext a autor

Narodil se v Americe, ale velkou část strávil v Evropě - Francie, Španělsko, Itálie - působil jako řidič sanitky Červeného kříže za WWI. Pak působil jak novinář a dokumentarista např. ve španělské občanské válce, z čehož plyne inspirace pro některá jeho díla (Komu zvoní hrana, Sbohem armádo). Hodně času strávil na Kubě - inspirace pro Stařec a moře. Ke konci života trpěl depresemi a nakonec spáchal sebevraždu. Hemingwayovský hrdina - hrdina je vržen do nějaké krizové situace s vědomím blízké smrti, mužný, toužící po pravdě, snažící se žít důstojně ve zlém světě. (Robert Jordan, Komu zvoní hrana) Stařec a moře je jeho poslední významné dílo, obdržel za něj Nobelovu cenu. Psal hlavně mezi válkami a pak po WWII. Jeho nejdůležitější díla jsou Stařec a moře, Sbohem armádo, Fiesta a Komu zvoní hrana. Patří ke Ztracené generaci a sám tento termín používal. Jedná se o americké autory, kteří žili v Paříži ve 20. letech a které poznamenala WWI. Mimo něj ke Ztracené generaci patřil např. Francis Scott Fitzgerald a Eliot. Dílo bylo dobře přijato, díla byla několikrát zfilmována.